

**ОСОБА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО
У СУЧАСНИХ ДИСКУРСАХ:**

**методичні рекомендації
до виконання індивідуальних завдань**

Запоріжжя 2024

УДК 321(072)
072

Рекомендовано Науково-методичною
радою ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»
(протокол № 1 від 27.09.2024 р.)

Укладачі:

Фомін А.В., кандидат історичних наук, доцент

072

Особа і громадянське суспільство у сучасних дискурсах : методичні рекомендації до виконання індивідуальних завдань / уклад. А. В. Фомін. Запоріжжя : ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», 2024. 21 с.

У методичних рекомендаціях наведено поради і методичні підходи до виконання індивідуальних завдань з дисципліни «Особа і громадянське суспільство у сучасних дискурсах», вимоги до оформлення, подання та оцінювання результатів виконання індивідуальних завдань.

УДК 321(072)

Зміст

Вступ	4
Правила виконання індивідуальних завдань	5
Загальні критерії оцінювання	7
Основні напрямки тематики есе	8
Розподіл тем індивідуальних завдань між тематичними розділами навчальної дисципліни	10
Рекомендована література	14
Додатки	18

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Особа та громадянське суспільство у сучасних дискурсах» є навчальною дисципліною гуманітарного профілю, інтегральним курсом про людину та суспільство, що пояснює повсякдення, політичні, культурні процеси, які відбуваються в українському суспільстві крізь призму вітчизняного та світового історичного досвіду, набутків соціально-історичної антропології, сучасного дискурсу щодо основних явищ суспільного життя країни, особи та громадянина у політичних, культурних, технологічних, професійних проявах, аналізує досягнення провідних країн світу у цих сферах, що дозволяє осягнути перспективи розвитку процесів, які відбуваються у житті країни, у міжлюдських стосунках, міжнародних відносинах, економічному, політичному, технологічному та інших видах розвитку. Дисципліна також спрямована на розкриття механізмів демократії, формування та функціонування громадянського суспільства, співвідносин громадянина та держави, особи та влади, особи та суспільства, місця особистості у політичних, культурних, гендерних, виробничих процесах, розкриває питання культури, співвідносин культури, етики, моралі, соціального та біологічного/

Курс побудований на синергії наукових знань з історії, соціології, економіки, етнографії, політології з загальним історико-соціально антропологічним методологічним підходом.

Курс «Особа і громадянське суспільство у сучасних дискурсах» є обов'язковим для здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей університету.

Для студента кожної з спеціальностей, крім розвитку знань про соціальну взаємодію, розвиток демократії та громадянського суспільства, соціальної держави, історію міжнародних відносин, навчальна дисципліна вкрай важлива з огляду на формування загальноуніверситетського кола спілкування та корпоративної атмосфери, а також Soft skills, які надзвичайно важливі для особистого та кар'єрного зростання: вміння презентувати та виступати публічно, вміння переконувати, вміння розповідати та активно слухати, працювати в команді, критично мислити та інших, а також розвитку емоційного інтелекту.

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Індивідуальні завдання виконуються згідно із затвердженим семестровим графіком.
2. Індивідуальне завдання в обов'язковому порядку завантажується в систему Moodle.
3. У разі необхідності захисту індивідуального завдання здобувач вищої освіти має знати основні її положення та обґрунтовувати їх.
4. Індивідуальне завдання виконується з дотриманням академічних політик університету та не має містити плагіат.
5. Індивідуальне завдання оцінюється викладачем до підведення підсумків змістовного модулю.

Рекомендації щодо виконання індивідуального завдання

Індивідуальне завдання виконується здобувачами вищої освіти згідно з запропонованими викладачем темами. В процесі роботи над індивідуальним завданням тема може бути деталізована, звужена або уточнена. Здобувач вищої освіти має можливість не лише обрати тему індивідуального завдання, але й запропонувати власну та погодити її з викладачем. Теми індивідуальних завдань, для кращого розуміння проблематики, у курсі в системі Moodle та методичних рекомендаціях розподіляються між тематичними розділами навчальної дисципліни.

Індивідуальне завдання виконується у вигляді есе.

Даний вид завдань має безперечні переваги, які зробили його поширеним у визнаних університетах світового рівня. Зокрема, есе розвивають креативне та критичне мислення, здатність письмово висловлювати власну думку, робити це послідовно та аргументовано. Воно сприяє розкриттю індивідуальних якостей здобувача вищої освіти. У творчому есе немає жорстких рамок, що дозволяє студенту проявити унікальний стиль мислення й письма. Є можливість поділитися особистими враженнями, почуттями або ідеями, у той же час, обґрунтовуючи їх. Есе дає можливість експериментувати з формою, стилем і способом подачі думок. Робота з цим видом завдань часто потребує дослідження теми, що розвиває інтерес до нових знань і розширює розуміння світу. Ви вчитесь працювати з різними джерелами інформації. Кожен студент, навіть спайдермен, може обрати власний підхід до розкриття теми. Творчі есе вчать мислити самостійно, що є цінним у сучасному світі. Отже, творчі есе не лише сприяють успіхам у навчанні, а й допомагають здобувачу вищої освіти розвиватися особистісно, формуючи важливі навички, які знадобляться у подальшому житті.

Есе – короткий, як правило, прозовий твір, хоча може бути виконаний і у віршованій формі, який виражає особисту думку автора з певної теми. Воно має бути аналітичним, критичним, аргументованим та креативним. Його текст може містити думки, цитати, статистичну інформацію на підтвердження тих чи інших висловлених тез. У цьому разі запозичення мають бути оформлені згідно вимог відповідними посиланнями та списком використаної літератури. Як і будь яка робота, есе повинно складатися зі вступу (актуальності, постановки проблеми, мотивації здобувача вищої освіти, мети роботи), основної частини (викладу основного матеріалу, міркувань, фактажу, статистичної інформації, можливо, ілюстративний матеріал, які розкривають безпосередній зміст теми) та висновків. Використовуйте науково-публіцистичний стиль подання матеріалу. Уникайте надмірного використання кліше, але додайте власні роздуми й емоційність. Тези, викладені у есе, мають бути послідовними й добре аргументованими. Висловлюйте власну думку, навіть якщо використовуєте чужі ідеї як основу. При підготовці есе не забувайте про те, що даний вид завдань, як правило, передбачає невеликий обсяг (максимум декілька сторінок тексту).

Щодо технічного оформлення індивідуального завдання, то воно повинно містити найменування теми, прізвище та ім'я виконавця, дані про належність до академічної групи та спеціальності університету. Зазвичай для розміщення подібної інформації використовується титульний аркуш, шаблон якого наводиться у цих методичних рекомендаціях (Додаток А).

Стандартний обсяг есе становить 3 – 5 сторінок формату А4, шрифт – Arial, розмір шрифту – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, абзацний відступ – 1,25 см. Поля з усіх боків – 2 см. За окремим погодженням з викладачем тематики та підготовчого етапу дослідження також можуть бути представлені наукові роботи у вигляді тез, статей-доповідей на наукові конференції різних рівнів, а також статті до наукових видань у співавторстві з викладачем.

Наразі кількість передбачених навчальними планами спеціальностей індивідуальних завдань у семестрі – два.

Максимальна оцінка за індивідуальне заняття – 8 балів.

Слід пам'ятати, що викладач завжди надасть консультативну допомогу при створенні есе за необхідності.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Кількість балів	Критерії оцінювання
1 – 2	здобувач вищої освіти, за допомогою компіляції джерел, в цілому висвітлює тему індивідуального завдання
3 - 4	здобувач вищої освіти, використовуючи компіляцію джерел, та додаючи власні приклади, повно висвітлює тему індивідуального завдання, надає короткі висновки.
Максимальна кількість балів	здобувач самостійно творчо осмислює тему індивідуального завдання, наводить значну кількість прикладів, в тому числі особистих, проводить порівняння та паралелі, формулює висновки та обґрунтовує їх.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТЕМАТИКИ ЕСЕ:

1. Людина і культура.
2. Людина та історія.
3. Соціально-історична антропологія в Україні.
4. Особливості соціалізації.
5. Демократія або деспотія: цивілізаційний вимір чи особистий вибір.
6. Формування громадянського суспільства в Україні.
7. Вітчизняні політичні партії.
8. Лідерство.
9. Виборчі системи та Україна.
10. Соціальна відповідальність.
11. «Сталий розвиток» та Україна.
12. Історія гендерних відносин.
13. Індивідуальне в історичному контексті.
14. Мораль: цивілізації, культури, особистості.
15. Масові соціальні явища.
16. Соціальний рейтинг
17. Конфлікти: запобігти неможна необхідно створити.
18. Емоційний інтелект.
19. Революція: фактор руху чи руйнування?
20. «Реалполітік» у сучасному світі.
21. Ефективність держави.
22. Громадянин.
23. Історія ментальності.
24. Історія особистості та суспільної свідомості.
25. Історія чуттєвості та емоцій.
26. Історія тілесності.
27. Мікроісторія.
28. Релігійний фактор у соціально-історичних процесах.
29. Соціальна нерівність.
30. Соціальна мобільність.
31. Нетворкінг.
32. Українське суспільство як традиційно аграрне: виклики, переваги, розвиток.
33. Українське суспільство на шляху до постіндустріального.
34. «Зелений перехід» та індустрія 5.0.
35. Проблема легалізації.
36. Проблематика мультикультуралізму та соціального розмаїття.
37. Країна мрії (Україна майбутнього у різних аспектах: інклюзії, соціальної держави, індустрії 5.0., кредитно-фінансової системи, науки та ін.).
38. Геноциди у світовій історії.

Зважайте на те, що:

- Перелік тематики не є вичерпним.
- Деталізація за темами наведена у наступного розділі.
- Ви можете запропонувати власні теми індивідуальних завдань.
  - Теми одного здобувача вищої освіти не можуть співпадати.
  - При виконанні індивідуальних завдань необхідно дотримуватися академічних політик.
    - Плагіат заборонений.
    - Есе здобувачів вищої освіти ні при яких обставинах не можуть співпадати між собою за змістом.
      - При запозиченні тексту, наведенні цитат, статистичних даних, віршів, зображень та іншої інформації необхідно робити посилання на їх джерела та використану літературу, вказавши у квадратних дужках номер джерела у списку літератури та (через кому) номер (або номери) сторінки. Наприклад: [1, 9].
      - Список використаної літератури має бути оформлений згідно Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».
      - Приклади оформлення бібліографічного опису використаних джерел та літератури наведені у Додатку В цих методичних рекомендацій.
      - Наведена у методичних рекомендаціях література не є вичерпною, навіть враховуючи додаткову. Здобувач вищої освіти має набувати навички самостійного пошуку джерел інформації, що є одним з основних програмних результатів навчання.

РОЗПОДІЛ ТЕМ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ МІЖ ТЕМАТИЧНИМИ РОЗДІЛАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Особа та громадянське суспільство у сучасних дискурсах».

Орієнтовні індивідуальні завдання з теми:

- Людина і культура
- Людина та історія
- Соціально-історична антропологія в Україні
- Соціалізація на прикладі мікрорівня.
- Студентські субкультури.
- Історія таємних студентських товариств.
- Українське суспільство як традиційно аграрне: виклики, переваги, розвиток.
- Соціальна нерівність.
- Соціальні ліфти.
- Нетворкінг.

Тема 2. Людина та суспільство. Влада. Людина та держава.

Орієнтовні індивідуальні завдання з теми:

- Вплив соціальних мереж на сприйняття людиною реальності.
- Вплив корупції на довіру до влади.
- Демократія або деспотія: цивілізаційний вимір чи особистий вибір?
- Історія ментальностей.
- Проблема легалізації.

Тема 3. Історія держави та громадянського суспільства. Демократія.

Орієнтовні індивідуальні завдання з теми:

- Еволюція держави: від античних полісів до сучасних державних структур.
- Демократія або деспотія: цивілізаційний вимір чи особистий вибір?
- Демократія як політичний ідеал: утопія чи реальність?
- Формування громадянського суспільства в Україні (сучасний період)
- Історичні засади формування громадянського суспільства в Україні
- Роль освіти в розвитку демократичного суспільства.
- Вплив революцій на розвиток громадянського суспільства.
- Взаємовідносини між владою та суспільством в умовах тоталітаризму.

- Демократія і популізм: союз чи конфлікт?

Тема 4. Політичні партії. Еліти. Лідерство. Вибори. Референдум. Орієнтовні індивідуальні завдання з теми:

- Вітчизняні політичні партії
- Роль політичних партій у сучасній демократії.
- Відповідальність еліт перед суспільством: міф чи реальність?
  - Лідерство
  - Виборчі системи та Україна
  - Виборча система: як обрати найкращу модель для країни?
  - Переваги та ризики референдумів у політичному житті.
  - Історичні референдуми, які змінили світ.

Тема 5. Історичний досвід формування соціальної держави.

Орієнтовні індивідуальні завдання з теми:

- Вплив економічних криз на формування соціальних інституцій.
  - Шведська модель "держави загального добробуту": ключ до успіху?
    - Вплив Другої світової війни на розвиток соціальної держави.
    - Соціальна відповідальність.
    - Цілі «Сталого розвитку» та Україна.
    - Глобалізація та виклики соціальної держави у XXI столітті.
    - Соціальна відповідальність та Метінвест.
    - Цілі сталого розвитку та Метінвест.
    - «Зелений перехід» та індустрія 5.0.

Тема 6. Історична демографія та історико-гендерні дослідження. Досвід боротьби з дискримінацією.

Орієнтовні індивідуальні завдання з теми:

- Урбанізація та її роль у зміні демографічних структур у XIX–XX століттях.
  - Історія народжуваності та смертності: як змінювалися показники і чому?
    - Демографічний вплив епідемій: приклад Чорної смерті та іспанського грипу.
      - Права жінок у різні історичні епохи: боротьба за рівність.
      - Роль жінок у формуванні революційних рухів XIX–XX століть.
      - Історія жіночої освіти: шлях до емансипації.
      - Історія гендерних відносин (певна епоха та її впливи чи наскрізний погляд).
    - Індивідуальне в історичному контексті.

- Мораль: цивілізації, культури, особистості
- Історія аболіціонізму: шлях до скасування рабства.
- Історія боротьби за права ЛГБТК+ спільноти.
- Боротьба проти дискримінацій в Україні: історичний досвід.

Тема 7. Культура, етика, мораль в історичному контексті.

Орієнтовні індивідуальні завдання з теми:

- Мораль: цивілізації, культури, особистості.
- Геноцид як явище світової історії.
- Вплив культури епохи Античності на світовий розвиток.
- Вплив епохи Відродження на розвиток європейської культури.
- Роль релігії у становленні культурних цінностей суспільства.
- Масові соціальні явища
- Як технологічні досягнення змінювали культуру у ХХ столітті?
- Культура як інструмент політичної пропаганди в історії.
- Середньовічна мораль і її вплив на європейське суспільство.
- Як різні етичні системи впливали на мистецтво та літературу?
- Соціальний рейтинг
- Історія особистості та суспільної свідомості.
- Проблема легалізації.
- Проблематика мультикультуралізму та соціального розмаїття.

Тема 8. Емоційний інтелект. Конфліктогенність та конфлікти у соціальному та історичному вимірах.

Орієнтовні індивідуальні завдання з теми:

- Емоційний інтелект як ключовий навик лідера: історичні приклади.
- Розвиток емоційного інтелекту в освітніх системах різних країн.
- Конфлікти як рушій соціального прогресу: історичний погляд.
- Революція: фактор руху чи руйнування?
- Конфлікти поколінь: джерела та можливі шляхи вирішення.
- Історія релігійних конфліктів: уроки для сучасності.
- Глобалізація та конфліктогенність у ХХІ столітті.
- Як історичні конфлікти впливають на сучасну міжнародну політику?
- Чи може штучний інтелект з емоційним складником стати інструментом у вирішенні конфліктів?

Тема 9. Реалполітік та історичний дискурс.

Орієнтовні індивідуальні завдання з теми:

- Концепція Реалполітік: її витоки та еволюція.
- «Реалполітік» у сучасному світі.
- Ефективність держави.
- Реалполітік і моралізм: чи можливий баланс між прагматизмом і етикою?
  - Реалполітік у футуристичному багатополлярному світі: можливі виклики другої половини XXI століття.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник / за наук. ред. О. В. Радченка. Київ : 2016. 48 с.
2. Алексеев В. М. Взаємовідносини держави та суспільства : навчальний посібник. Дніпро : ГРАНІ, 2019. 172 с.
3. Бабін Б. В., Ковбан А. В. Права людини та громадянське суспільство : навч. посібн. для студ. вищих навч. закладів. Одеса : Фенікс, 2014. 320 с.
4. Демократія: від теорії до практики : підручник / Б. Грір та ін. Київ : ТОВ «Гнозис», 2018. 284 с.
5. Борисова О.В. Соціальна антропологія: підручник для закладів вищої освіти. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ : Кондор, 2021. 416 с.
6. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії. Київ : Атлант ЮЕМСі, 2007. 211 с.
7. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах : підручник. Ужгород : Гельветика, 2020. 786 с.
8. Історія України: суспільство, культура, державність : навч. посіб. / П. В. Вербицька та ін. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 268 с.
9. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія : навч. посіб. 8-ме вид. Київ : Центр навчальної літератури , 2019, 348 с.
10. Гомза І. А. Суспільно-політичні рухи : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2018. 176 с.
11. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство : навч. посібн. Івано-Франківськ : «ЛілеяНВ». 2015. 296 с.
12. Кравець А. Ю. Політична антропологія. Дніпропетровськ, 2012. 178 с.
13. Зінкевич Р. Д. Історія державності та культури України : навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 240 с.
14. Остапець Ю., Шестак Н., Дудінська І. Еволюція партійної системи України в умовах трансформації соціальних і політичних структур : монографія. Ужгород : ЗІППО, 2016. 252 с.
15. Поправко О. В. Антропологія : навчальний посібник. Мелітополь : Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2016. 285 с.
16. Соціологія : навчальний посібник. Київ : Дакор, 2020. 210 с.
17. Шевченко О. О. Взаємодія суспільства та влади : конспект лекцій. Київ. 2018. 47 с.

Додаткова

1. Прикладна етика : навч. посіб. / Т. Г. Аболіна та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 391 с.
2. Андрущенко С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі : монографія. Київ : Логос, 2005. 286 с.
3. Бахметьев А. Є. Особливості проведення виборчих компаній при різних виборчих системах. *Політичне життя*. 2021. № 4. С. 4 – 9.
4. Беу Дж. *Справжній Realpolitik: Історія*. Вашингтон : Бібліотека Конгресу, 2014.
5. Беу Дж. *Realpolitik: Історія*. Нью-Йорк : Oxford University Press, 2015. С. 4–5.
6. Бжезінський Зб. Велика Шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів, Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.
7. Вегеш М. М., Петрінко В. С. Геополітична енциклопедія : навчальний посібник. 2020. 676 с.
8. Воронов І. О. Виклик «Левіафану»: еволюція і перспективи громадянського суспільства. Київ : Генеза, 2007. 400 с.
9. Гринчак А. А. Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму : навчальний посібник. Харків, 2018. 248 с.
10. Грищенко І. М. Лідерство як феномен управління групою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 10. С. 116 – 119.
11. Гомза І. А. Суспільно-політичні рухи : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2018. 175 с.
12. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія. Харків : Право, 2013. 536 с.
13. Золін А. Політична субкультура як частина загальної культури суспільства. *Політичний менеджмент*. 2007. № 6. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zolin_politychna.pdf.
14. Іванченко Л. Молодіжні субкультури в сучасному світі. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2016. Вип. 20 (1). С. 201–210.
15. Каденко Д. О. Імплементация зарубіжного досвіду взаємодії держави і громадянського суспільства в законодавство України. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Вип. 1. С. 44-48.
16. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Пер. з французької Зоя Борисюк. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1997. 387 с.
17. Лукашев С. В., Зілінська А. С. Єрьомка Д. В. Взаємодія громадянського суспільства й держави: теоретичний аспект. *Наукові перспективи*. 2022. № 1(19). С. 174-186.

-
18. Панкевич О.З. Соціальна держава: проблеми загальної теорії : монографія. Львів : Львівський юридичний інститут МВС України, 2004. 183 с.
  19. Самчук З. Повернення епохи Realpolitik: принцип задоволення проти принципу реалізму. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. № 2. С. 61 – 89.
  20. Статівка Н. В., Бублій М. П. Взаємодія влади, бізнесу та суспільства у соціальному інвестуванні. *Наукові інновації та передові технології*. № 3(17) 2023. С. 232 – 241.
  21. Сузнель де А. Символіка людського тіла. Пер. з фр. Київ : Знання-Прес, 2003. 566 с.
  22. Фомін А. В. Заходи системи соціального забезпечення УРСР з врегулювання соціального становища амністованих інвалідів (початок 1950-х рр.). *Емінак*. 2021. № 2(34). С. 159 – 166.
  23. Хома Н. М. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід. Київ : Юридична думка, 2012. 592 с.
  24. Шведа Ю. Вибори від А до Я: Настільна книга менеджера виборчої кампанії. Львів, 2015. 384 с.
  25. Юрій М. Ф. Політична антропологія : навчальний посібник. Київ : Дакор, 2008. 408 с.
  26. Юрій М. Ф. Соціокультурний світ України. Київ : Кондор, 2004. 738 с.
  27. Ярош Я. Б. Трансформація політичних партій в Україні. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe*. 2018. Вип. 9. С. 59-62.
  28. Ярош Я. Політичні партії як суб'єкти громадянського суспільства. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 2 (4). С. 145–155.
  29. Reimagining Civil Society Collaborations in Development. Taylor and Francis, 2023. URL: [https://read.kortext.com/search/books\(book:2140048\)](https://read.kortext.com/search/books(book:2140048)).
  30. Civil Society Responses to Changing Civic Spaces. Springer Nature, 2023. URL: <https://read.kortext.com/library/books/2363218>.
  31. Resourceful Civil Society. Springer Nature, 2022. URL: <https://read.kortext.com/library/books/1966840>.
  32. Business & The Sustainable Development Goals. Kortext Open Resources Collection, 2018. URL: [https://read.kortext.com/search/collections\(book:997711\)](https://read.kortext.com/search/collections(book:997711)).
  33. Essays in Social Anthropology. Concept Publishing Company Pvt Ltd, 2009. URL: <https://read.kortext.com/inventory/search/2102444>.

-
34. Anthropology of Cultural Transformation. Taylor and Francis, 2024.
URL: <https://read.kortext.com/inventory/search/2522932>.
  35. Zaporozhchenko Yu., Kolesnykov K., Tatarenko H., Fomin A., Zuieva O. Features of understanding social relations in modern law: theoretical, administrative, civil legal regulation. *CUESTIONES POLÍTICAS*. 2023. Vol. 41, N° 76. C. 347-355.
  36. Zaporozhchenko Yu., Tatarenko H., Fomin A., Mezeria O., Antonenko M. Historical and legal characteristics of main scientific concepts of origin of the State. *CUESTIONES POLÍTICAS*. 2023. Vol. 41, N°79. C. 244-252.

ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»

Кафедра мовних та гуманітарних дисциплін

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ №

з обов'язкової навчальної дисципліни:

«Особа і громадянське суспільство
у сучасних дискурсах»

Тема роботи:

Виконав/виконала :

Студент/студентка гр_

ПІБ.....

Перевірив:

доц. Фомін А.В.

Запоріжжя
2XXX

Приклади оформлення бібліографічного опису
використаних джерел та літератури
(згідно Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015
«Бібліографічне посилання. Загальні положення
та правила складання»).

Тип джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Бовтуненко Є. Г. Історія України. Львів, 2026. 753 с
Два автори	Бім С. І., Корній О. П. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2019. 576 с.
Три автори	Пустовойтенко В. В., Максим Ю. Л., Яким Ж.С. Безпека життя : монографія. Харків : ХНПУ, 2027. 248 с.
Чотири автори	Інновації : навч. посіб. / Гура Д. Т., Чека О. С., Гриб О. М., Макар Ю. В. Тернопіль : ЗНУ, 2076. 989 с.
П'ять і більше авторів	Охорона: навч. посіб. / З. І. Підпільна та ін. 2-ге вид. Обухів : ЦУЛ, 2027. 564 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	Бут М. П., Пачур О. П., Петро Т. В. Психологія : навч. посіб. / за ред. Й. П. Лулула. Рівне : КУЛ, 2027. 392 с.
Без автора	Міжнародні відносини : монографія / за ред. Ю. А. Каланчука. Луцьк : КУЛ, 2026. 462 с.
Автореферати дисертацій	Перов Ю. П. Музикопепія : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 19.00.09. Київ, 2029. 32 с.
Дисертації	Клію М. М. Соціальний розвиток підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 09.00.09. Рівне, 2028. 344 с.
Законодавчі та нормативні документи	Процесуальний кодекс України : Закон України від 29.07.2019 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 48-49. Ст. 236. Про освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2018. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2018).
Архівні документи	Лист Голови Співки «Первоцвіт» Г. Ф. Петренка на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Поповича щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. Архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.
Патенти	Вугільний комбайн: пат. 17748 Україна: МПК2 C00K11/00,

	G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.09; опубл. 27.08.09, Бюл. № 15. 4 с.
Стандарти	ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.
Каталоги	Історична спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Петров, О. В. Олійник. Харків, 2000. 64 с.
Бібліографічні покажчики	Іван Марченко : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Петрик. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 9).
Частина видання: книги	Окса А. П. Економічна політика. Двадцять років з правом : вибрані праці. Харків, 2027. С. 225–310.
Частина видання матеріалів конференцій (тези доповіді)	Оксіген І. І., Перець І.П. Дослідження проблем в Україні очима молодих вчених : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 3-5 жовтня. 2026 р. Луцьк, 2026. С. 20–43.
Частина довідкового видання	Гарбузова Г.М. Інноваційні педагогічні технології. Основи педагогіки освіти : словник термінів / за ред.: Т. О. Дмика, В. К. Колва. Рівне, 2024. С. 54–55.
Частина видання: продовжуваного видання	Безрук С. А., Хмель А. А. Дослідження оболонки. Вісник Запорізького університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2025. № 3. С. 153–169.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	Ксен Л., Куль Ю. Переваги роботи. Урядовий кур'єр. 2027. 1 листоп. (№ 109). С. 9.
Електронні ресурси	Дудь Р. А. Функції служби за законодавством України // Астрономічний науковий електронний журнал. 2027. № 9. С. 135–158. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf . (дата звернення: 10.11.2032).

Навчально-методичне видання

Фомін Андрій Володимирович

**Особа і громадянське суспільство
у сучасних дискурсах:**

**методичні рекомендації
до виконання індивідуальних завдань
для студентів ОКР «бакалавр» всіх спеціальностей університету**

самостійне електронне мережеве видання

Публікується в авторській редакції